

Lag

om ändring av lagen om skyddande av byggnadsarvet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om skyddande av byggnadsarvet (498/2010) 4 § 2 mom., 5 § 1 mom., 6 § 1, 2 och 4 mom., 7 § 1 och 2 mom., 9 § 1 och 3 mom., 10 a § 1 och 3 mom., 10 b § 1—3 mom., 11 och 12 §, 16 § 1 mom., 17 § 1 mom., 18 § 1 mom., 19 §, 20 § 2 mom. samt 23 a och 23 b §, av dem 4 § 2 mom., 5 § 1 mom., 7 § 1 och 2 mom., 9 § 1 och 3 mom., 10 a § 1 och 3 mom., 10 b § 1—3 mom., 18 § 1 mom. samt 23 a och 23 b § sådana de lyder i lag 1085/2020 och 16 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1631/2015, som följer:

4 §

Myndigheter

Livskraftscentralerna och Museiverket främjar samt Tillstånds- och tillsynsverket och Museiverket utövar tillsyn över bevarandet av byggnadsarvet med stöd av denna lag.

5 §

Inledande av ett ärende

Ett ärende som gäller skyddande av en byggnad inleds vid Tillstånds- och tillsynsverket på framställning eller på verkets eget initiativ.

6 §

Förbud mot äventyrande av byggnadsarvet

Tillstånds- och tillsynsverket kan förbjuda sådana åtgärder som äventyrar en byggnads kulturhistoriska betydelse (*förbud mot äventyrande av byggnadsarvet*). Förbud mot äventyrande av byggnadsarvet ska dock alltid utfärdas när det är nödvändigt för att säkerställa skyddet. Tillstånds- och tillsynsverket kan även förplikta byggnadens ägare eller innehavare att vidta behövliga skyddsåtgärder för att säkerställa skyddandet av byggnaden.

Ett förbud mot äventyrande av byggnadsarvet kan utfärdas då ett ärende som gäller skyddande av en byggnad har inletts. Om förbudet inte tillräckligt väl tryggar byggnadens fortlevnad, får Tillstånds- och tillsynsverket utfärda nödvändiga föreskrifter som kompletterar förbudet.

Tillstånds- och tillsynsverket ska behandla ett skyddsärende inom två år från det att ett förbud mot äventyrande av byggnadsarvet har utfärdats.

7 §

Hörande av parterna samt utlåtanden

Tillstånds- och tillsynsverket ska, innan det fattar beslut om skyddet av en byggnad, ge byggnadens och fastighetens ägare och, om byggnaden eller fastigheten inte är i ägarens besittning, dess innehavare samt ägare och innehavare av intill eller mitt emot belägna fastigheter och andra områden tillfälle att bli hörda. Tillstånds- och tillsynsverket ska också begära ett utlåtande av den kommun inom vilken byggnaden är belägen och av Museiverket samt vid behov av andra sammanslutningar. Inom samernas hembygdsområde och i ärenden som gäller det samiska byggnadsarvet ska ett utlåtande begäras av sametinget och Samemuseet Siida. Inom skolområdet och i ärenden som gäller det skoltsamiska byggnadsarvet ska ett utlåtande dessutom begäras av skolternas bystämma.

När ett skyddsärende har inletts kan Tillstånds- och tillsynsverket ordna en sammankomst där de som enligt 1 mom. ska höras samt andra vars förhållanden ärendet avsevärt kan inverka på har möjlighet att föra fram synpunkter på skyddsbehovet, skyddets ändamål och skyddsmetoderna. Kallelsen till sammankomsten sänds antingen per brev eller, om det inte på förhand är känt vilka som ska kallas till sammankomsten, genom att saken kungörs i minst en tidning med allmän spridning på den ort där byggnaden är belägen.

9 §

Beslut som gäller skydd av byggnad

Tillstånds- och tillsynsverket beslutar om skyddet av en byggnad.

Tillstånds- och tillsynsverket ska delge miljöministeriet beslutet som gäller skydd.

10 a §

Avvikelse från skyddsbeslut

Tillstånds- och tillsynsverket får på ansökan av byggnadens eller fastighetens ägare eller innehavare och på villkor som verket fastställt bevilja tillstånd att avvika från skyddsbeslutet, om

- 1) en del av byggnaden är skadad och den skadade delen äventyrar användningen av byggnaden i enlighet med dess användningsändamål eller bevarandet av de värden som ligger till grund för skyddet,
- 2) det på grund av skyddet inte går att använda byggnaden för dess användningsändamål eller ändra byggnaden för ett nytt lämpligt användningsändamål, eller
- 3) det finns någon annan synnerligen vägande grund som främjar användningen eller värden av byggnadsarvet.

Om Tillstånds- och tillsynsverket beviljar tillstånd att avvika från skyddsbeslutet, ska verket bestämma en tid inom vilken ett tillstånd som förutsätts enligt någon annan lag och som behövs för att genomföra den åtgärd som ligger till grund för avvikelsen ska sökas eller inom vilken åtgärden ska fullföljas. Tidsfristen börjar från det att beslutet vinner laga kraft och får vara högst två år. På tillståndshavarens ansökan får Tillstånds- och tillsynsverket förlänga tidsfristen med högst två år.

10 b §

Förfarande vid ansökan om avvikelse från skyddsbeslut

Ansökan om tillstånd att avvika från skyddsbeslut ska lämnas skriftligen till Tillstånds- och tillsynsverket. Ansökan ska motiveras och det ska preciseras i ansökan i vilka avseenden det är meningen att avvika från skyddsbeslutet. Ansökan ska åtföljas av en plan över den åtgärd som kräver att avvikelse görs. Om ansökan görs av någon annan än byggnadens ägare, ska ägarens samtycke bifogas.

Innan Tillstånds- och tillsynsverket fattar beslut om avvikelse från skyddsbeslut ska det begäras ett utlåtande från Museiverket och den kommun i vilken byggnaden är belägen. Dessutom ska de andra aktörer som avses i 7 § 1 mom. vid behov beredas tillfälle att bli hörda. Inom samernas hembygdsområde och i ärenden som gäller det samiska byggnadsarvet ska ett utlåtande begäras av sametinget och Samemuseet Siida. Inom skoltområdet och i ärenden som gäller det skoltsamiska byggnadsarvet ska ett utlåtande dessutom begäras av skolternas byastämman.

Tillstånds- och tillsynsverket ska delge beslutet om avvikelse till byggnadstillsynsmyndigheten i den kommun i vilken byggnaden är belägen.

11 §

Överlåtelse av en byggnad som ägs av staten

Om en staten tillhörig byggnad som tidigare har skyddats med stöd av bestämmelserna om skydd för staten tillhöriga byggnader överläts till någon annan, ska Tillstånds- och tillsynsverket inleda skyddandet av byggnaden.

Överlåtaren ska utan dröjsmål underrätta Tillstånds- och tillsynsverket om överlåtelsen av en sådan byggnad som avses i 1 mom.

12 §

Anmälan om skydd

När ett ärende som gäller skyddande av en byggnad har inletts vid Tillstånds- och tillsynsverket, ett skyddsbeslut har vunnit laga kraft eller skyddet har upphävts genom ett lagakraftvunnet beslut, ska verket anmäla detta till den behöriga registreringsmyndigheten, som ska göra en anteckning om saken i lagfarts- och inteckningsregistret. Den fastighet på vilken byggnaden är belägen ska nämnas i anmälan.

16 §

Beviljande och utbetalning av bidrag

Livskraftscentralen och Museiverket kan bevilja ägaren till en byggnad som förklarats skyddad bidrag för byggnadens skötsel och underhåll inom ramen för statsbudgeten. Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret sköter sådana i 12, 19, 21 och 22 § i statsunderstödslagen (688/2001) nämnda uppgifter som gäller utbetalning, avbrytande av utbetalningen och återkrav av bidrag som livskraftscentralen beviljat. Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret sköter utöver livskraftscentralen även tillsynsuppgifter i enlighet med 15 § i statsunderstödslagen när det gäller bidrag som beviljats av livskraftscentralen.

17 §

Nödvändiga iståndsättningsarbeten

Om ägaren har försummat att underhålla eller iståndsätta byggnaden på ett sådant sätt som syftet med bevarandet eller skyddandet av byggnaden kräver, kan Tillstånds- och tillsynsverket vid vite eller med hot om att verket låter utföra arbetet på ägarens bekostnad, förplikta ägaren att inom en viss tid vidta behövliga åtgärder för att iståndsätta byggnaden eller återställa den i ursprungligt skick. De kostnader som föranleds av åtgärderna betalas i förskott av statens medel. Kostnaderna är direkt utsökbara. Bestämmelser om indrivning av dem finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

18 §

Inspektionsrätt

Om det finns grundad anledning att misstänka att de föreskrifter som gäller skyddande av en byggnad eller som har utfärdats i anslutning till ett förbud mot äventyrande av byggnadsarvet eller villkoren i ett tillstånd att avvika från ett skyddsbeslut har överträtts, har Museiverket och Tillstånds- och tillsynsverket rätt att inspektera byggnaden eller rummen där. Utrymmen som används för boende av permanent natur får emellertid inspekteras endast om det finns en misstanke om sådant straffbart förfarande som kan medföra fängelsestraff och om det är nödvändigt för att utreda detta straffbara förfarande. På inspektionerna tillämpas dessutom 39 § i förvaltningslagen (434/2003).

19 §

Anmälan om skada

Om en byggnad som förklarats skyddad har skadats eller förstörts, ska byggnadens ägare eller innehavare utan dröjsmål anmäla detta till Tillstånds- och tillsynsverket. Verket ska omedelbart, efter att ha underhandlat om saken med Museiverket, fatta beslut om behövliga åtgärder.

20 §

Ordnanande av uppföljning

Tillstånds- och tillsynsverket, landskapsförbunden och kommunerna svarar inom sina respektive områden för uppföljningen av den byggda kulturmiljöns skick och utveckling.

23 a §

Förfarande i brottmål

Tillstånds- och tillsynsverket ska göra en anmälan till polisen för förundersökning, om det finns anledning att misstänka en gärning eller försummelse som utgör brott enligt 48 kap. 6 § i strafflagen och som strider mot denna lag.

Tillstånds- och tillsynsverket ska också göra en anmälan till polisen för förundersökning, om det finns anledning att misstänka en sådan gärning eller försummelse som avses i 23 § i denna lag. Anmälan behövs emellertid inte göras, om gärningen eller försummelsen med beaktande av omständigheterna ska anses vara ringa och allmänt intresse inte kräver att en anmälan görs.

Tillstånds- och tillsynsverket ska ges tillfälle att bli hört när en gärning eller försummelse som avses i 1 eller 2 mom. behandlas vid förundersökning och åtalsprövning. Vid handläggningen av ett sådant ärende vid domstol ska domstolen ge Tillstånds- och tillsynsverket tillfälle att bli hört.

23 b §

Rätt att få uppgifter

Tillstånds- och tillsynsverket, livskraftscentralen, Museiverket, Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret och Lantmäteriverket har, för att utföra de uppgifter som dessa har enligt denna lag, utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag, rätt att trots sekretessbestämmelserna avgiftsfritt av Skatteförvaltningen få för behandlingen av ärendet nödvändiga uppgifter om en avliden persons och dödsbodelägarnas namn och hemvist, personbeteckning eller födelsedag samt dödsdag och uppgifter om boutredningsmannen, testamentsexekutorn eller skiftesmannen.

Denna lag träder i kraft 1 januari den 2026.

Helsingfors den 27 juni 2025

Republikens President

Alexander Stubb

Kommun- och regionminister Anna-Kaisa Ikonen